

УДК 27-172-135

27-172:113/119

DOI: 10.5937/sabornost10-12546

Оригинални научни рад

Предраг Петровић*

Универзитет у Београду, Православни богословски факултет, Београд

Символични аспекти гносеологије космолошких догађаја

Abstract: Богоустановљена структура постојања, у својим појединачним аспектима сведочи о дејству божанске промисли не само на саборној, већ и на појединачној равни. Творевина неретко показује дејства божанске промисли и на драматичне начине. Проблем разумевања драматичних догађаја у творевини остаје отворен. Истраживачи таквих историјских догађаја наводе мноштво показатеља који потребују дефинисање главног узрока таквих дешавања. Библијски текстови сведоче о драматичним покретима творевине у њеном историјском трајању, али и о коначном исходишту историјских догађаја. Господ у таквим, драматичним околностима не прекида дејства Своје Промисли већ, најављујући догађаје кроз које послепадни свет мора проћи, води изабранике у обећано Васкрсење мртвих и живот Будућег Века.

Key words: Бог, творевина, димензије постојања, човек, животиње, драматични догађаји (катастрофе), божанско Откривење, симболизам, гносеологија, космологија.

Увод

Тематика која недостаје модерним православним богословским текстовима односи се на симболичне аспекте гносеологије природних догађаја. Богоустановљена перспектива симболичних дејстава божанског домостроја спасења творевине остаје због тога у сенци уопштено понављаних, или „подразумеваних“ речи о односу Бог–творевина, тако да се реални догађаји, припадајући свакодневној равни постојања, сагледавају или као обични, свакодневни, или ако су драматични, као („ето“) отежавајући по човеков реални живот. Препознавање дејстава божанске Промисли као да остаје резервисано за нарочите, или пак психолошки „пријатне“ историјске догађаје, те се лако стиче утисак да се поједини делови времена не тичу божанских воља, или, другим речима, да Бог показује селективно интересовање за творевину у њеним реалним историјским процесима.

* djpredragpetrovic@gmail.com

Велики светоотачки ауторитети позивају се на богоустановљену бого-службено-символичну заједницу, односно Цркву, као на основ постојања дожанске творевине. Међутим, данас многи мислиоци и истраживачи као по „аутоматизму“ користе изразе попут: заједница, литургија (литургијско), љубав (љубавно), слобода (слободно), са углавном нејасним, или пак површним значењима. Али и поред начелног инсистирања на поменутиим изразима, наша Православна вера и даље се куша довођењем у питање конзистентности дејства кохезионе силе Духа Господњег. Управо због тога израста модерни парадокс: с једне стране запажа се никада више позивања на „литургију“ и „литургијско“, или „љубав“ и „љубавно“, или „слободу“ и „слободно“, а с друге стране запажамо никада мање свести о реалним историјским проблемима другог човека, па ни разумевања оне народне, *живи и људски групе нака живе*. Из тог разлога трагамо за другачијим полазиштем, не бисмо ли указали управо на *гојањајни смисао* појединачних симбола творевине који су нераздвојни историјски део најсаборније, догослужбено-символичне тајне постојања од које нам зависи и садашње, привремено, али и вечно постојање. Сагледавање *гојањајне димензије* симбола творевине не оставља простор за површну или погрешну употребу горе поменутих појмова.

Евхаристијски сагледавана космологија пружа нам могућност да из другачије гносеолошке перспективе приступимо творевини као богоустановљеном догослужбено-символичном темељу садашњег и Будућег постојања. У том смислу, наше интересовање сада управљамо ка појединачним симболима творевине, због чега почињемо од следећих питања: Да ли постоји *исправно разумевање творевине*¹ због кога би се покрети унутар творевине увек подразумевали као јасно разумљиви и недвосмислени? Да ли смемо закључити да су у догословском смислу космолошке теме давно обрађене и исцрпљене? Да ли имамо сведочанства која нешто ближе говоре о творевини у *драматичним џренуцима* њеног постојања? Да ли *заборављене (џише)* симболичне поруке творевине могу имати животни смисао у савременој догословској речи?

1. *Показатељ (τὸ τεκμήριον) пројаве знака (τὸ σημεῖον) и православно-хришћански символ*

Свеколико постојање које обухвата сваки покрет творевине у свесаборном дожанском домостроју спасења, показује с једне стране своју п(р)ојавну страну видљиву и сазнајну људским чулима, односно уму. Невидљиви део дожанске промисли остаје за људски ум или сакривен или сазнајан, сазнајан уколико ум за сазнање *невидљиво* покаже пријемчивост. У том смислу један део видљиве стварности која се може разумети, пратити и

¹ Григорије Богослов наводи: „οὐδὲ ἡ τῆς κτίσεως ἀκριβὴς κατανόησις“. Види, Γρηγόριος Θεολόγος, *Λόγος ΚΗ'*, PG 36, 32B.

оправдати, има своју духовну димензију у човеку који слободно допусти симултаност божанског и тварног процеса сазнања, и то на начин *нейо-мешан и нераздељен*.

Иако бисмо из богословског угла нашу проблематику могли започети на многе начине, ипак се опредељујемо и полазимо од питања које је поставио професор Симиотике са Националног тајванског Универзитета, Хан Лиан Чанг², позивајући се на речи Умберта Ека о томе „да сваки догађај може бити знак“³. Он наиме поставља проблем: ако је исправан став Умберта Ека о томе да *сваки догађај може бити знак*, „због чега тада не би постојала и *симиотика катасирофе*“?⁴

Морамо се најпре одредити према *правицу* кретања смисла овакве симиотике; да ли је довољно само констатовати могућност(и) симиотичког смисла једног или више насилних космолошких догађаја како би се боље „припремили“ за неки наредни драматични догађај историје, или морамо одредити правац у коме би се таква симиотика кретала у оквирима свог природног, дакле *соисивеної унутрашњеї амбијенїа*? Символични знаци које имамо у виду односили би се на симиотику природних догађаја у контексту богоустановљеног богослужбено-символичног начина постојања света, а не просто на запажања неоспорних догађаја ради њихове класификације у оквирима различитих претпоставки, веровања⁵ или религија (анимизма, политеизма, пантеизма, дејстава „судбине“ и сл.). Шира проблематика повлачи за собом питање знака и(ли) символа (?). Да бисмо из симиотичког угла покушали да сагледамо свезу божанског и тварног, поменимо изнова не тако давни догађај катастрофалног удара воденог зида (цунамија) који је 26. децембра 2004. погодио најпре обале Индонезије, недуго затим Индије, а потом и обале Африке и Аустралије. Тада су неки припадници малајског племена Мокен преживевши трагедију говорили да је цунами наишао јер је *море* било срдито, док су други говорили о зловољи *духова мора*. Међутим, за нас је интересантно сведочанство оних који су непосредно пре појаве ударног таласа видели

² Наводимо пример поменутог аутора због његовог истраживања драматичних догађаја који су задесили део света у коме он живи и ради. У питању су његове симиотичке поставке у контексту катастрофалних последица изазваних ударом разорног морског таласа (цунамија) који је задесио широка подручја од Индонезије и Индије до Африке и Аустралије.

³ Види, Еко, 1984, стр. 15.

⁴ Chang, 2005, стр. 3.

⁵ Један од примера оваквих „симиотика“ налазимо у више начина тумачења ове природне појаве. Поменићемо на овом месту само један упечатљив ерминевтички моменат. Наиме, када је у тринаестом веку будизам ширио свој утицај у једној индокинеској области коју је погодио цунами, а у циљу измирења будизма и анимизма, појавила се одгонетка смисла овако катастрофалног догађаја; наиме, „нешто је морало нахранити бога мора који је свој бес показао тако што је „појео“ 5.300 људи“. Види John Burdett, *International Herald Tribune*, од 14. 01. 2005.

узнемирене делфине, што су схватили као *знак* да ће се *нешто сипрашно* десити⁶. Тада није нико могао са сигурношћу рећи нити шта то наилази, а још мање знати о невидљивом *узроку* катастрофе. Овај скори историјски догађај индикативан је због тога што читање необичних покрета творевине не везујемо директно за главни, катастрофални догађај, јер он по правилу и није на виду, већ за симболичне покрете који најављују такав, или такве догађаје. Господ Исус Христос нас упућује на покрете природе као на симболичне знаке Његовог домостројног присуства, али и Његовог домостројног Другог Доласка.

Могућност запажања и дубљих сагледавања узнемирујућих догађаја у природи оптерећена је основним питањем: да ли природни закон у чијем стварању човек није учествовао, може бити сам по себи-катастрофа?! Другим речима, да ли закони природе могу дејствовати мимо човека, и у чему би се ту огледала човекова одговорност за природне катастрофе?

1.1. Символична (*тйиха*) предања творевине

Свакако да је првородни грех био узрок не само за историјски прву, већ и за сваку наредну природну несрећу. Мојсије прву природну катастрофу, односно колебање природе и свеопшти рат међу основним стихијама света, описује као *захлађење у Рају*. Промена начина постојања мимо дожанских воља показује се кроз *сипид* прародитеља пред Богом, *сакривања* од Бога, облачења у кожне хаљине, прародитељско сплетање лишћа како би се прекрила голотиња. Надаље, *божанском анашемом* прародитељи дивају изгнани из Раја да не би окусили од дрвета Живота. Какве све катастрофалне догађаје крију ове Мојсијеве речи, које се углавном подразумевајући сагледавају као „наивне“ или „безазлене приче“? Какве последице оне имају по данашњи свет?

Мојсије сведочи о измењеним стварностима које Господ предочава прародитељима после учињеног греха; покрети творевине дивају сада мимо воље човека. Бог указује на велике тегобе у начину живота који су прародитељи одабрали, лишавајући се дожанског циља због кога су створени. Уместо вечног живота човек са невољама живи, припадајући нарушеним законима природе које је сам прогласио „природним“, и на крају умире.

Библијски текстови чувају сведочанства о драматичним догађајима творевине који прате људску историју оријентисану ка греху и смрти, али бисмо темељније библијске димензије драматичних симболичних догађаја природе оставили за неку другу прилику. На овом месту поменули бисмо најупечатљивије и свеопштепознато библијско сведочанство о катаклизми. У питању је Мојсијево симболично предање о Потопу. Наше усмерење

⁶ Види *The New York Times* од 24. 01. 2005., 4.

према овом догађају произилази из речи Господа Исуса Христа: „а као (што је било) у дане Нојеве, тако ће бити и долазак Сина Човечијег; јер као што су били у дане пре катаклизме, једући, пијући, женећи се и удавајући, до дана када Ноје уђе у кивот, и не сазнаше док не дође катаклизма и узне све, тако ће бити и долазак Сина Човечијег“ (Мт 24, 37–39).

Догађај Потопа не односи се само на библијско предање; он је западно дубоко урезан у свести многих народа у различитим верзијама, или варијантама народних предања. Истражитељи догађаја Потопа сакупили су из читавог света око две стотине различитих верзија предања, која на различите начине говоре о овој свеопштој упамћеној катаклизми, што наводи на закључак да није сваки део света на идентичан начин сачувао сећање на овај древни догађај о коме говори Мојсије. Питање које се у научној смислу поставља гласи: који је то једноставан, дакле примарни узрок изазвао овакву различитост предања о Потопу на свеопштем нивоу?⁷ Питање је дакле јасно: на који начин *ирејустийији ѿворевини* да нам сама искаже тајну катастрофалног историјског догађаја који се у њој збио?

Емануил Великовски (Иммануил Великовский), руски Јеврејин, 1950. год. публикује књигу „Светови у судару“ у којој критикује званичну науку, чак и ону која у то време кореспондира са Ајнштајном. Написао је и књигу под називом „Пре него што се дан прекине“ износећи своја виђења у многобројним препискама вођеним са Ајнштајном, који је са своје стране, иако веома заинтересован, изразио уздржање према неким идејама Великовског. Теорије овог врсног истраживача су изигнорисане и енергично одбачене од академских заједница његовог времена. И заиста, Великовски је у неким својим делима остављао простор за постојање ванземаљских цивилизација и за њихов утицај на историјске токове људи. Међутим без обзира на његова „веровања“ ове врсте, ми ћемо се усредсредити на оне неоспорне научне аспекте његовог рада који и данас привлаче велику пажњу истраживача. Наиме Великовски је употребљавао древна сведочанства која су оповргавала дарвинизам, и која су говорила о сукцесивним катаклизмама геолошки, палеонтолошки и археолошки видљивим на готово свим деловима Земље⁸. Великовски је био дакле, врсно истраживач

⁷ Овде се чак не ради ни о односу библијског и небиблијских предања.

⁸ Изузетак је „континент“ Антарктика. Због чега Антарктик представља најмање истраживану територију једног, „претпоставља се“ континента? Као разлог томе помињу се тамошњи отежани животни услови због „ниским“ температурама, и поред претходних „неоспорних научних достигнућа“ (од пре 50 година) која су довела до „лета на Месецу“ са тамошњим температурама од -130 до +150 степени!? Током својих експедиција на Антарктику у првим деценијама XX века, Шаклтон (Ernest Henry Shackleton) је открио велике залихе угља. Двадесетих година XX века, упоредо, али и после Шаклтона, у америчким антарктичким војним експедицијама под називом „High jump“ (1947) и „Deep freeze I“ (1955/56), које је водио амерички адмирал Ричард Бирд (Richard E. Byrd), откривено је копно „иза“ Јужног Пола које је величине територије САД-а. Бирд је о овом открићу говорио тада на званичној америчкој телевизији, рекавши да тамо постоје велика рудна

радова из области палеонтологије и геологије са оригиналним приступом овим темама. Управо таквим приступом он је сву своју пажњу управо да би на научно видело изнео резултате својих истраживања, пластично изграђујући слику драматичних историјских догађаја чије трагове творевина у себи чува. У своме делу „Земља у превирању“ Великовски износи велики број сведочанстава о догађајима који сведоче о драматичним историјским тренуцима на Земљи. Он у том смислу наводи и резултате истраживања до којих су дошли његови претходници; тако нпр. истраживач Рејни (Froelich Rainey) је истражујући прастара насеља на Аљасци посведочио да се у области планине МекКинли крај реке Јукон и долине Танана на Аљасци, у дужини од око шест километара, и на дубини од око 42 метра налазе огромни слојеви (депои) са остацима древних животиња. У питању су мамути, мастодонти, супер-бизони и коњи⁹. Ове животиње су нестале у скоријим пост-гласијалним временима, односно пред крај

и енергетска богатства укључујући угаљ, нафту и уран. Изненада после његове изјаве (1958/59), у време тзв. хладног рата, најпре су представници дванаест земаља света на челу са великим силама потписали документ у коме „заувек“ проглашавају Антарктику за место „мирне сврхе“, место које неће бити „објекат интернационалног раздора“. У питању су земље: Аргентина, Аустралија, Белгија, Чиле, Француска, Јапан, Нови Зеланд, Норвешка, Јужна Африка, Совјетски Савез, Велика Британија и Северна Ирска, и САД. Од 03. октобра 1991. број држава које партиципирају у овом споразуму на различитим нивоима био је око 40. Забрањен је долазак на Антарктику, испод 60-тог степена јужне географске ширине. Антарктичким споразумом (Antarctic Treaty System-ATS) договорена је „граница“ јужнопацифичке и латиноамеричке зоне забране ширења нуклеарног оружја. У склопу споразума одређена су веома компликована и наравно „строга правила“ која важе за научнике-истраживаче, тако да се мимо заједничког тела које одређује истраживачка правила, по Антарктици не може нико кретати. Због тога се до данас о геолошким и палеонтолошким тајнама Антарктике, па ни о поменутих територијама „иза“ ње, не говори ништа, тако да се одмах намеће питање: како је могуће да велике интернационалне корпорације које економски експлоатишу читаве државе зарад похлепе незнатног круга људи (постављајући широм света своје марионетске владе у циљу исте те експлоатације), немају приступа тако великој територији каква се крије „иза“ Јужног пола, а о којој је говорио чувени амерички адмирал? Другим речима, данас, када се чују милитантни гласови против тзв. пренасељености Земље, као и „забрињавајући тонови“ због смањења земаљских ресурса потребних за живот људи, због чега се игноришу таква велика и ресурсима богата пространства? Интересантна је и чињеница да је постигнути споразум неприкосновено на снази скоро 60 година, односно дуже од сваког другог међународног уговора у историји!? Шта тек рећи на посвуда прихваћену лажну научну чињеницу открића Антарктике од стране енглеског морепловца капетана Џејмса Кука (17. јануара 1773), када се за Антарктику знало и много времена пре 1513. год.? Наиме, те године је отомански адмирал Пири Реис исцртао карту света, имајући за узор неке много древније мапе, и приказао Антарктику као територију на којој нема леда! О истраживањима Шеклтона види Shackleton, 1909, стр. 314, 316, 319, 323, and photographs opposite, 293, 316. Интервју адмирала Бирда види на интернет адреси: <https://www.youtube.com/watch?v=tzWHqooAJtM> 28. 04. 2014. 07:30. Документи антарктичког међународног споразума названог „Antarctic Treaty System-ATS“ могу се у pdf формату наћи на интернет адреси: http://ats.aq/documents/keydocs/vol_1/vol1_Volume_1_Complete_Document_e.pdf 20. 05. 2016. 17:30.

⁹ Види Rainey, 1940, стр. 305.

последњег Леденог доба, док су у горњим слојевима прекривене остацима животиња преживелим до наших времена¹⁰. Људи су наравно живели у исто време када и ове животиње¹¹. Великовски поставља питање: 1) под којим се околностима десило уништење у таквом обиму, да су се милиони животиња раскомаданих удова помешали са милионима трупова дрвећа извађеним из корена? У тој области постоје најмање четири наслаге вулканског пепела, али, иако би вулкан могао уништити шуме и животиње *одозго*, ипак не би могао ишчупати толике количине шума, нити раскомадати толики број животиња, што наводи на закључак да би ураган или потоп, или ураган и потоп заједно могли смешати толики број разнородних и разноврсних телеса. Уз то, област катастрофе већа је од оне коју би неколико ерупција вулкана могло прекрити¹². Због тога Великовски на другачији начин поставља питање: 2) Који догађај би могао изазвати надолазак Арктичког мора и Пацифика тако, да они *ојеру* шуме са читавом животињском популацијом и смешају читаву ту масу бацајући је по територији данашње Аљаске?

У питању нису само догађаји на Аљасци; и сибирске области откривају многе древне драматичне догађаје. Тако нпр. проналажен је велики број мамута којима су у утробама, као и између зуба, препознати остаци невареног растиња, растиња кога сада нема у поменутиим областима, па ни по острвима Арктичког мора. Микроскопским увидом у састав коже мамута откривена су чак и очувана црвена крвна зрнца чијом су анализом истраживачи утврдили изненадну смрт гушењем гасом или водом¹³. Успена предања о драматичним догађајима у вези са наступајућим Леденим добом на територији данашње Русије очувана су до данашњег дана¹⁴. На

¹⁰ Види Velikovsky, 1955, стр. 1.

¹¹ Rainey, 1940, стр. 307.

¹² Види Velikovsky, 1955, стр. 2.

¹³ Види исто, 6.

¹⁴ Наводимо само једно интересантно сведочанство: „Пре одређеног времена... на Земљи је... наступило ледено доба. У областима којима се *лајано йримицао ледник*, мењала се клима. Захлађење није дозвољавало да расту многи облици растиња. Места, раније обилујућа шумама, плодноним даштама и бујним травама наизменично са цвећем, постепено су се претварала у долине, прекривене само оскудним биљним покривачем. Људи живећи у то време у једној од предгорских долина проценили су: пређашњи живот у условима захлађења је немогућ. Одлучили су да напусте своје домове и да крену у потрагу за местом са повољнијом климом. Раније су отишли мушкарци. По њиховом трагу, старешина рода — Вуд, одводио је из насеља децу, жене и старце. Седи стодвадесетогодишњи старац је ишао испред каравана од дванаест мамута, натоварених плетеним корпама. У неким од њих су била смештена деца, а у другима су биле сложене залихе хране, зато што је било неизвесно колико ће трајати путовање. Са обе стране каравана мамута, на коњима и пешке, кретали су се људи његовог рода и сва ситна стока, (сви) који су живели у родовском насељу. Стицао се утисак да је све живо схватало нужност да се упуте у нове крајеве и следило је човека. У насељу је остало само растиње, које није имало могућност да се пребаци. Растиње, осуђено на пропаст. Вуд је размишљао, покушавајући да одговори на

поменути просторима данашње Русије налазе се и остаци слонова, носорога и мошусних говеда, као и бизона и коња¹⁵. Сви они су се напасали на овом делу света. Такође, пронађен је велики број костију и кљова мамута на северним сибирским острвима Котелној, Малој, као и на острву Нови Сибир (Љаковска острва у Поларном мору). Истраживач Саникоф је 1809. само са острва Нови Сибир пренео је 10.000 комада фосилне слоноваче¹⁶. На пијацама северне Русије кости мамута и слонова продавале су се, између осталог, и за прављење „дирки на клавирима“. На истом острву истраживач Хеденстром открио је велики број окамењених шума, код којих су многа дебла стојала усправно, а нека лежала хоризонтално на смрзнутом тлу; окамењене шуме називане су и „дрвена брда“ чија су дебла била висока око четрдесет метара, и чије је растојање дуж обале било око пет километара¹⁷. На многим местима пронађена су брда висока до деведесет метара, брда сачињена од окамењених дебала читавих шума међу којима су пронађени и многи остаци четвороножних животиња.

Сумњајући у представу о „претпостављеном“ мирном еволуционом процесу који би се очекивао у некаквом „нетурбулентном“ времену, Великовски поставља питање: Који би могао бити узрок промене температуре ових сибирских области? Можда бисмо уместо Великовског за садашњи историјски тренутак поставили мало шире питање: који би основни узрок изазвао тако драстичну промену температуре огромних, ако не и свих области тадашњег света?

О крајње драматичним догађајима историје налазимо индикативна археолошка и геолошка сведочанства. Тако су нпр. кости китова пронађене на 130 метара изнад нивоа мора северно од језера Онтарио, а у Вермонту на око 150 метара надморске висине, као и на око 160 метара изнад нивоа мора у области Монтреал — Квебек¹⁸. Било да се ради о спуштању тла испод ни-

питања постављена самом себи: Зашто су настале неповољне промене у природи, због чега је почело захлађење? Чијом вољом је стављена у погон ова катастрофа? Неће ли она постати катастрофа целе Земље? Да ли су у човеку утемељене моћи да предузме били шта за њено спречавање? Да ли су катастрофе условљене деловањем човековим? Вуд је схватао: уколико одговори не буду пронађени, његову децу и унуке, цео његов род очекује тужна судбина. Видео је: сви одрасли, крећући се сад у каравану, схватају природне промене као трагедију, њихова лица су тужна и заокупљена мислима. Чак су и деца утихла и напрегнута. Само је његова љубимица, шестогодишња праунуцица Анаста, несташна започела игру са предводником, мамутом на челу каравана...“ Види порекло овог усменог предања записаног у књизи, Мегре, 2010, стр. 37, 38.

¹⁵ Whitley, 1910, стр. 43.

¹⁶ Године 1989. на пијацама у Јакутску налазило се око 80.000 комада фосилне слоноваче са острва у Поларном мору, што говори о запањујућем броју животиња које су некада тамо живеле. Барон Тол препознао је истоврсни биљни свет на острву Нови Сибир са оним на Гренланду и Спицбергену. Види D. Whitley, 1910, стр. 43–49.

¹⁷ Исто, 43, 44.

¹⁸ Види Velikovsky, 1955, стр. 43.

воа мора, или подизању нивоа мора као озбиљнијој варијанти катастрофе, Великовски поставља заправо питање о узроцима оваквих догађаја. Канадски геолог Дели (Reginald Aldworth Daly) такође поставља питање о томе како је могуће да обала од Мексика до Аљаске буде потопљена, а да се потом вода повуче и препусти место копну, односно, „откуд ова промена?“¹⁹

На другој страни Атлантика, делови јужне Енглеске су у периоду Пост-гласијал-Неолит потопљени тако да су се терени, узвишени од око 300 метара, напрасно нашли испод нивоа мора. У једној области око Плимута на Каналу (Велика Британија), у кречњачким пећинама различитих величина пронађено је оштро поломљено камење заједно са костима мамута, водених коња²⁰, носорога, коња, поларних медведа, и бизона. Кости су притом биле смрскане у небројено пуно делова, тако да ниједан скелет није сачуван у целини²¹. Идентична налазишта поломљених костију оштрих ивица пронађена су и на другим местима (у Девоншајру и Пемброкшајру у Велсу)²².

Остаци лавова пронађени су на Аљасци, остаци лапландских ирваса пронађени су на Криму, гренландских ирваса у јужном Њу Џерсију и јужној Француској. Остаци водених коња пронађени су у Француској и у Енглеској.

Између много растиња на северним деловима Гренланда пронађени су остаци магнолије и смоквиног дрвета²³. Шуме и егзотична стабла са сочним суптропским биљкама расле су на земљи која лежи дубоко у хладном Арктику на коме поларна ноћ траје по шест месеци²⁴. У Спицбергену на Свалбарду (Арктички океан) откривено је 136 врста фосилизованих биљака, а међу њима су бор, јела, смрека, кипарис, брест, лешник, водени љиљан. Осим великих количина угља у области Спицбергена пронађени су и корали који данас расту у топлим тропским морима. Осим тога корали су пронађени и на северном ободу читаве Северне Америке (од Аљаске до Гренланда)²⁵.

У Француској на брду поред Семура у Бургундији, на око 430 метара висине, пронађени су остаци мамута, ирваса, коња, и других животиња, док су у стенама између Дижона и Лиона, на узвишењу изолованом са све четири стране, пронађени помешани остаци костију вукова, медведа, коња и волова. У највећем броју, пронађене су кости изломљених оштрих ивица,

¹⁹ Daly, 1926. 90.

²⁰ У сербском језику уобичајен је назив „нилски“ коњ. Међутим, ови коњи не живе само у реци Нил, већ и у другим водама, тако да се опредељујемо за назив „водени“ коњ.

²¹ Prestwich, 1895, стр. 25–26.

²² Prestwich, 1892, стр. 336.

²³ Heer, 1868, стр. 48–52.

²⁴ Velikovsky, 1955, стр. 40.

²⁵ Види и Heer, 1868, стр. 31–40.

што наводи на закључак да то није дело нити других дивљих животиња, нити човека. Помешани остаци вукова, пећинских лавова, медведа, носорога, коња, волова и јелена говоре о драматичном догађају с обзиром на чињеницу да се по природи, животним навикама и склоностима, поменути бића не могу пронаћи на једном тако малом простору²⁶.

Гибралтарску стену испресецану пукотинама испуњавају поломљене и разбацане кости пантера, рисова, афричких дивљих мачака, хијена, вукова, медведа, носорога, коња, дивље свиње, јелена, козорога, зечева, волова, и др. Кости су у највећем броју изломљене на мноштво делова и нису грижене, иако је толико месождера тамо живело. Ова чињеница Прествича (Joseph Prestwich) наводи на закључак да је једино некакав потоп могао све животиње једне овакве области сакупити, измешати и убацити у јама и пећине²⁷. Тако је нпр. само из околине једне пећине око Палерма сакупљено око двадесет тона (!) костију воденог коња за шест месеци истраживања; кости су изгледале потпуно свеже, и сведочиле су о свим узрастима животиња, па чак и фетуса. Прествич поставља питање: „на који начин су сакупљене? Никакви предатори не би могли сакупити и оставити иза себе оволико костију“²⁸. Прествич претпоставља да су све животиње скончале истовремено, јер су све оне бежале од надлазеће воде²⁹. Будући да су њихови остаци очувани у потпуно „свежем“ стању, закључује се да се ради о скором космолошком догађају, а с обзиром на чињеницу да су животиње свих старосних доба увучене у катастрофу, очигледно да је катастрофа била изненадна. Прествич, као што је већ напоменуто, наводи и људе као жртве такве, опште катастрофе³⁰. Археолошки показатељи сведоче о катастрофалним догађајима који су истовремено, али и више пута задесили многа насеобине древног света од Крита, Мале Азије, Кавказа, Месопотамије и Ирана, до Сирије, Палестине, Кипра и Египта. Ови догађаји временски се поклапају са Бронзаним добом у Египту, док је Европа улазила у доба Неолита³¹. У Норфолку крај Северног мора осим птица, жаба и змија, пронађени су остаци сабљозубог тигра, огромног медведа (*Ursus horribilis*), мамута, слона са правим кљовама, водених коња, носорога, бизона, и модерног коња. Остаци две искључиво северне врсте, прождрљивац и мошусно говече, нађени су међу животињама

²⁶ Prestwich, 1895, стр. 37–38.

²⁷ Исто, стр. 47.

²⁸ Исто, стр. 50.

²⁹ Исто, стр. 38.

³⁰ Исто, стр. 74.

³¹ Velikovskiy, 1955, стр. 51. Постоје наравно и друга места на Земљи која сведоче о катастрофалним догађајима, и у Атлантском, Индијском, и Тихом океану, али и на пространствима свих континената.

тропских крајева³². Остаци мастодонта пронађени су у Кент Каунтију (Онтарио, Канада)³³.

Интересантно је поменути на овом месту археолошка ископавања, претпоставља се, древне Троје³⁴. Град је имао шест или седам темеља. Други по реду темељ града уништен је насилним природним дејством истовремено са падом Старог Краљевства у Египту. Троја III уништена је ужасном ватром и земљотресом који је срушио градски зид од око 16 метара висине, али и уништио добар део Мале Азије. Троја IV, V и VI (која је препозната као Троја краља Пријама) уништене су разорним земљотресима; последњи земљотрес (Троја VI) био је *неујоредиво разорнији од најдага Ајамемнонове војске*³⁵.

1.2. Негативни симболични покрети творевине нашег времена

У последњих неколико година пажњу привлачи велики број „медијски-забрињавајућих“ догађаја од којих на овом месту издвајамо свега неколицину, уз констатацију сада већ свима јасне чињенице да не прође нити један дан у години без медијских извештаја о различитим видовима некада мањих, а некада већих природних или социјалних несрећа. Не узимајући овај пут у обзир нама знане катастрофе изазване поплавама, клизиштима, и свагда некажњеним немаром власти, осврнућемо се на оне према којима смо углавном равнодушни, јер се, како наивно мислимо, „не дешавају нама“ већ другима. Међутим, сви људи деле исто право на постојање биљака и животиња као симболичних бића која је Бог створио. Данас је угрожено око 20.000 животињских и биљних врста. Само у последња два века човек је својим начином живота уништио животињске врсте попут тасманијског тигра, западно-афричког црног носорога, пиринејског козерога, голуба путника, врсту карипске фоке, морску куну, јаванског тигра, итд.³⁶ Врста детлића која је живела на југоистоку САД-а последњи пут је виђена 1940. год. Научници данас планирају да клонирањем поврате неке

³² Исто, стр. 52.

³³ Dawson, 1894, стр. 9.

³⁴ Амбициозни лаик, Хајнрих Шлиман, који се није бавио археологијом, већ се као шегрт продавац, дечак од палубе брода (који је упропаштен), и књиговођа, зарекао да ће пронаћи древну Троју. Своје снове је „испунио“ „пронашавши“ 1873. древну Троју на земљи садашњег турског села Хисарлик. Не желећи алтернативним истраживачким подухватима да „кваримо“ општеприхваћену слику о географском положају Троје, а с обзиром на чињеницу да је у питању за нас геолошки значајно место у Малој Азији, узимамо турско село Хисарлик за „место“ древне Троје. Оно нам привлачи пажњу због шест или седам слојева темеља града насталих на истом месту, а не због имена и географије места које је Омир прославио у својој Илијади.

³⁵ Velikovsky, 1955, стр. 175, 176.

³⁶ Види http://www.huffingtonpost.com/2013/10/22/11-extinct-animals_n_4078988.html 24. 07. 2016. 21:20.

од животињских врста које су нестале због човекове делатности (исхране), као нпр. птицу до-до, квагу (врсту јужно-афричке зебре), врсту ноја (висине око 3,5 метара), мамута, итд.³⁷ На путу нестанка су лемур, горила, снежни леопард, љускар, носорог, тигар, морска корњача, слон, и сви они улазе у наведени и готово нестварни број од 20.000³⁸. Шта тек говорити о катастрофалним последицама драстичног смањења шума по читавом свету?!

Свакодневни медијски наслови упућују на катастрофалне податке од којих на овом месту помињемо само неке драстичне примере; тако нпр. око 5.000 мртвих косова првог дана 2011. године „пало“ је са неба у граду Биби у Арканзасу, а недуго затим у близини Батон Ружа у Луизијани пронађено је још око 500 мртвих птица³⁹. У реци Арканзасу пронађено је близу 100.000 мртвих риба, и то на око 180 километара од поменутог града. Такође, на улици шведског града Фалкопинга, пронађено је десетине мртвих птица⁴⁰. Надаље, око 100 тона (!) угинулих ракова пронађено је у Вијетнаму, док је 720.000 (!) птица „пало“ са неба у Ираку без јасног узрока. Пронађено је 65 тона рибе у Камбоџи, затим 400 тона угинуле рибе у Индији, преко 70 тона угинуле рибе у Колумбији, док је у Панами без јасног узрока угинуло око 50 делфина. Око 190.000 (!) угинулих птица пало је са неба у Нигерији. Хиљаде тона угинулих сардина без јасног узрока пронађено је у Чилеу⁴¹. У Колумбији су фармери нашли хиљаде грла угинуле стоке без јасног узрока, пронађено је стотине угинулих корњача на Тајланду и Филипинима. Угинуло је више милиона риба (!) у заливу Чизапик, у америчкој држави Мериленд. Обала је била пуна њихових угинулих тела, заједно са телима морских звезда, јастога и морских сунђера. Огромни помори риба откривени су и у Бразилу и Новом Зеланду⁴². Око 1000 риба сабљарки угинуло је само у Бразилу. У Аустралији је пронађено хиљаде угинулих свиња без јасног узрока. У Вирџинији (Ферфекс) је „попадало“ са неба хиљаде птица. Око 700 угинулих корњача пронађено је у Мексику, док је десетине делфина угинуло у Колумбији. И опет, око 11.000 птица у Индонезији само је „пало“ са неба. Море је у Енглеској издацило око

³⁷ Преузето са: <http://www.dailymail.co.uk/sciencetech/article-2298805/Scientists-want-bring-24-animals-extinction-Dodos-make-list--dinosaur-DNA-old-Jurassic-Park-isnt-option.html> 24. 07. 2016. 21:20.

³⁸ <http://www.dailymail.co.uk/sciencetech/article-2298805/Scientists-want-bring-24-animals-extinction-Dodos-make-list--dinosaur-DNA-old-Jurassic-Park-isnt-option.html> 24. 07. 2016. 21:45.

³⁹ Преузето са: <http://www.rts.rs/page/stories/ci/story/2/svet/822558/pomor-zivotinja-sirom-sveta.html> 20. 07. 2016. 10:45.

⁴⁰ <http://www.rts.rs/page/stories/ci/story/2/svet/822558/pomor-zivotinja-sirom-sveta.html>

⁴¹ Преузето са: <http://www.mirror.co.uk/news/weird-news/thousands-dead-fish-wash-up-7736327> 12. 04. 2016. 08:28.

⁴² <http://www.rts.rs/page/stories/ci/story/2/svet/822558/pomor-zivotinja-sirom-sveta.html>

40.000 мртвих ракова и других морских животиња⁴³. У Јужној Патагонији (Аргентина) најпре је пронађено 30, а потом и 307 угинулих китова (ради се о бићима дугачким око 18 метара). У јулу месецу 2016. год. пронађено је најмање 60 угинулих китова на јужној обали Чилеа⁴⁴. Око 35 тона рибе угинуло је у једном кинеском језеру (Хаинан)⁴⁵, итд. Оно што представља најалармантнију стварност јесте, да број оваквих космолошких страхаота искључиво говори о нечему што долази иза ових испраћених, или медијски равнодушно констатованих догађаја. Међутим, управо такав, симболични божански есхатолошки аларм налазимо у речима самог Господа: „јер ће тада бити невоља велика, каква није била од постанка света до сада, нити ће бити“ (Мт 24, 21).

Једна од последица недостатка осећаја савременог човека за симболичну структуру постојања творевине⁴⁶, и, због тога, недостатка одговарајуће симболичне гносеологије коју таква структура нуди, представља бесловесно искориштавање творевине⁴⁷, као да међу „власницима“ овога света

⁴³ Исто.

⁴⁴ Преузето са: <http://rs.n1info.com/a178698/Svet/Svet/Kitovi-se-nasukali-u-Cileu.html>, 21. 07. 2016. 11:53.

⁴⁵ Преузето са: <http://time.com/4321592/dead-fish-china-lake/> 06. 05. 2016. 11:33.

⁴⁶ О томе смо писали у Петровић, 2013.

⁴⁷ Поборници теорије о тзв. глобалном загревању сматрају „забрињавајућом“ повећану емисију угљен-диоксида изазваном прекомерном употребом фосилних горива. При том, највећи загађивачи припадају управо оним државама које иницирају финансијско кажњавање других држава по истом питању. По њима је тзв. глобално загревање због употребе фосилних горива основни узрок повећања температуре Земље, и, последично, узрок животињских помора широм света услед промена праваца и осцилација температура ваздушних и водених струја Земље. Уз то, они обавезно фаворизују тзв. „обновљиве“ изворе енергије, што никако не значи и слободно коришћење енергије природе. По новом планираном моделу економске зависности, људи би требали бити срећни јер се њихова експлоатација догађа од сада у „чистој“ животној средини. Поборници теорије о глобалном загревању не могу да одговоре на питање о сукцесивним катаклизмичним догађајима у историји када је било драстичнијих појава тзв. „глобалног“ загревања. Не можемо се отети утиску да „теоретичари глобалног“ загревања тачно знају оно о чему ћуте. Ако говоримо о хелиоцентричној поставци Сунчевог система, тада се велика тема о којој поменути теоретичари не би требало да ћуте односи на могућност промене осе Земље која утиче и на понашања мора и тектонских плоча. Последњих година се рапидно умножава број земљотреса, и ерупција вулкана. За последњих 50-так година број земљотреса повећан је са 4.539 (од 1973), на 118.404 (у 2014), а ерупција вулкана за око 500 процената. Отварају се огромне рупе у земљи као и клизишта по Азији, Јужној и Северној Америци, Јапану, Европи, Сибиру, појављују се огромне поплаве и торнада. Као да сва земља дрхти од доласка нечега!? Све ове промене званична наука приписује глобалном загревању, али таквој науци се намеће питање: да ли би (ако је истина да се оса Земље помера) глобално загревање могло утицати на промену нагиба осе Земље?! 26. јуна 2013. објављено је да Северни пол више није чврсто ледено тло на коме се стоји, већ да је језеро. Истраживачи који не припадају званичној науци, говоре о померању полова 2011. за око 40 миља, односно око 64 км. годишње, док је 2013. примећено померање полова 1 миљу дневно према Сибиру, што ће рећи 365 миља годишње (више од 586 км). До сада (у 2015-тој години — август месец) полови су се померили око 800 км у правцу

не постоји потреба за њеним постојањем. У таквом духу је нпр. организовано тровање птица у Јужној Дакоти (Јанктон). Наводно се радило о 200 чворака који су заједно са још 15.000 птица „угрожавали животе људи и стоке“⁴⁸? У акцији елиминисања птица коришћен је врло јак отров па су се „званичници“ „чудили“ како су птице и поред тровања успеле да лете тако дуго!? Притом су исти ти „званичници“ поручили да мртве птице не представљају ризик за локално становништво и животиње!? Претходно је у Висконсину пронађено 200 мртвих крава. Забележена су по ко зна који пут масовна угинућа птица у САД-у (Арканзасу, Алабами, Луизијани, Кентакију, Калифорнији), Италији и Шведској⁴⁹.

Огроман број угинулих животиња побуђује на најозбиљније размишљање о дубљим узроцима већих или мањих, али готово свакодневних природних катастрофа. Ако и занемаримо некада очигледно директни људски узрок због оваквих помора, никако не можемо занемарити друге, озбиљније узроке из сфере *непознатој*.

1.3. *Уздисаји, усиновљење и „замка“*

Када апостол Павле говори о творевини, он је види у христолошком смислу, јер наводи: „јер знамо да сва твар заједно уздише и тугује до сада. И не само она, него и ми који прве дарове Духа имамо, и ми сами у себи уздишемо чекајући усиновљење, издављење тела нашега“ (Рим 8, 22–23). За апостола Павла творевина је словесна јер је њен симболизам дубоко повезан са симболизмом Сина Божијег, односно са Христовим домостројем спасења. Због тога апостол Павле на другом месту говори: „Јер жарким ишчекивањем творевина очекује да се јаве *синови Божији*“ (Рим 8, 19). Шта представља жарко ишчекивање творевине, и како се оно може приближити савременом човеку, у великој мери отуђеном од природног начина живота?

Очигледно да су Јевреји суботу сматрали даном када Бог не дејствује чак ни према излечењу болесних, јер су осуђивали Господа због суботњег излечења у Витезди, када је Јеврејима рекао: „Отац мој до сада дела, и ја

северозапада, што не значи да је померање и престало. Насупрот томе, званична наука негира померање полова. Што се тиче магнетних полова Земље они су у потпуном нескладу са географским Северним полом. Померање магнетних полова Земље показује да се данас магнетни пол на северу налази у југоисточном делу Карског мора, између Нове Земље и Јамалског полуострва (ближе полуострву). Интересантно је да је управо на том копненом делу поларне Русије, дакле на Јамалском полуострву 2014. откривена потпуно округла рупа у земљи ширине 60 метара. У науци је општепозната чињеница да магнетни полови утичу на кретање риба и птица, због чега би требали дубоко да се запитамо: који је могући узрок померања магнетних полова земље? Зар не треба да нас чуде огромни помори риба и птица свуда по свету, као и чудна понашања птица (нпр. голубови који ходајући на земљи неприродно обрћу главе не распознајући правац горе–доле)?

⁴⁸ Преузето са: <http://www.blic.rs/vesti/svet/vlada-sad-naredila-pomor-cvoraka/tqqobd1> 20. 07. 2016. 11:00.

⁴⁹ Исто.

делама“ (Јн 5, 17). Сматрамо да се ова реченица односи не само на поменути догађај, и не само на свеопшти (васељенски) смисао домостроја спасења, већ и на појединачни знак присуства божанског Промисла, односно божанског дејства које и за појединачне делове творевине носи жива заједница са Христом — Црква. Вишедимензионалност божанског откривења, односно личног присуства Бога Логоса унутар творевине, сагледава се и кроз постојање могућности различитих гносеошких варијанти, односно различитих појединачних искустава људи; тако, када Господ на различите начине открива Своје постојање кроз постојање бића и (с)твари, Он то чини имајући у виду меру пријемчивости, односно меру спознаје сваког појединачног бића унутар сваког нивоа створеног постојања. Господ дакле има у виду и меру пријемчивости свакога човека понаосод, за препознавање *божанских дејстава* у неиздроживим симболима постојања, као живим односима који дејствују између људи, али и унутар творевине уопште.

Ако је у питању божанско откривење Његовог постојања унутар црквене заједнице, таква, најсаборнија пројава божанског откривења не одваја се од појединачних симбола творевине; све створено тежи свеопштем јединству, односно свом *јокоју* у свепштем Узроку постојања. Међутим, инсистирање на догађајима унутар појединачних димензија постојања творевине открива божанска дејства и на нижим нивоима постојања, односно кроз разнолико постојање природе око нас. Божије речи упућене Јову (38–41) говоре о моћи пријемчивости човека за симболичну гносеологију божанских воља, тако да се Господ по мери пријемчивости сваког човека открива у сваком нивоу постојања бића које човек може да докучи, односно за чији појединачно-саборни смисао постојања показује пријемчивост.

Другим речима, сагледавање различитих догађаја унутар природе (или условно названог „природног симболизма“) сведочи о начину познања или препознавања *гносеолошких знакова дејстава божанских воља*, које неизоставно прате многодимензионални, односно саборни начин постојања човека и света у заједници са Богом. Слично је и са крајње необичним, или драматичним догађајима о којима говоре истраживачи великих, и очигледно катастрофалних промена у начину постојања творевине. У питању су наиме, необичне и надасве важне природне промене које у наша времена прете крајње озбиљним последицама по свакодневни живот људи, па и по наш живот у Цркви. Узимајући у обзир овакве појаве у творевини, појаве припадајуће природи око нас али и природи у нама, морамо се суочити са чињеницом да и ствари и бића око нас Господ промисаоно укључује у тајну свеопштег домостроја спасења, тако да и они јесу својеврсни симболи и весници Његовог домостројног присуства у свету, Његовог Распећа и Смрти⁵⁰, Васкрсења и Његовог Другог и Славног Доласка. Ову истину сведочи нам нашироко и библијско богослужбено-симболично предање.

⁵⁰ Земља у катаклизмичним променама сведочи о болестима и смрти творевине, као што

Није довољно констатовати узрок неког драматичног догађаја да би се просто заокружио један носеолошки приступ појединачном сазнању; потребно је пронаћи егзистенцијалну поуку коју такав догађај носи. Господ Исус Христос говори: „или оних осамнаест што на њих паде кула у Силоаму и поби их, мислите ли да су они кривљи били од свих људи што живе у Јерусалиму? Нису, кажем вам, него ако се не покајете, сви ћете тако изгинути“ (Лк 13, 4–5). Другим речима, да ли је довољно препознати нпр. помешано порекло неких катастрофа (као што у већ поменутој катастрофи изазваној цунамијем констатујемо два чиниоца — геолошки по узроку, и хидролошки по консеквенцама)⁵¹, или пак *егзистенцијално наравоученије* таквог догађаја, које говори о неизвесности, односно о драматичној важности сваког животног тренутка за свако постојеће биће. Јеванђелски догађај са кулом у Силоаму однео је неупоредиво мање људских живота него што је то случај са поменутиим ударом воденог зида (цунамијем) који је однео преко 250.000 људских имена. Међутим, да ли у овом догађају препознајемо и јеванђелску поруку, или само констатујемо да је то још једна у низу великих несрећа која је погодила неке „удаљене људе и крајеве“? Да ли су драматични догађаји сами себи циљ, или постоји дубока повезаност догађаја и људи, људи и творевине, Бога и света, будући да је живот на Земљи јединствен? Да ли човек изналази дубља саосећања према удаљеним жртвама од оних психолошких, с обзиром на чињеницу да сваки човек Земље дели исту ту Земљу као место спасења? Није ли најзад, свеколика природа управо *симиотичка* стварност богоустановљених симбола постојања, па чак и у равни космолошког, односно социјално-историјског контекста?

Савремене недоумице које због симболичних пројава божанског домо-стројног дејства природа сведочи човеку и мимо његове воље, јесу следеће: 1. Који је истински узрок глобалног загревања? 2. Да ли је индустријализација узрок непоправљиво штетних последица емисије угљен-диоксида на живот човека и света? 3. Како то да су у давној историји света, када није било „индустријализације“, постојали катаклизмични догађаји који су избрисали са лица земље небројена жива бића? 4. Који су стварни узроци људског немара, или бахатости, према богоустановљеним симболичним структурама творевине? 5. Који су то догађаји утицали на страховита страдања којима је неоспорно и свет у прошлости, али и данас изложен? 6. Да ли се, и какве божанске поруке или *йерсијективне* откривају у тако страховитим догађајима?

природа појединачних живих бића трпи болести и смрт. Због тога и апостол Павле говори: „јер знамо да сва твар заједно уздише и тугује до сада. *И не само она, него и ми који њрве дарове Духа имамо, и ми сами у себи уздишемо* чекајући усиновљење, избављење тела нашега“ (Рим 8, 22–23).

⁵¹ Chang, 2005, стр. 6.

У симиотичком смислу, када говоримо о природној катастрофи, ми заправо имамо у виду хуманитарну катастрофу са већ некаквим „природним окидачем“⁵². Иако дакле, можемо поистоветити спољашност „знака (τὸ σημεῖον)“ са његовом евидентношћу, односно са његовим пројавним „показатељем“ (τὸ τεκμήριον)⁵³, нама за симболичну пројекцију неког догађаја недостаје коначни Узрок, а све због смисла који неки догађај мора да носи. За Православне хришћане није довољна исправна констатација природног узрока неког драматичног догађаја. Колико год неки догађај био катастрофалан, без свог дубљег смисла био би „бесмислен“. Међутим, православно хришћанско предање не зна за „бесмислене“ догађаје, нити има „судбинску“ димензију догађаја (односно димензију „фатуумске“ датости). Хришћански смисао драматичних догађаја део је динамичне симболичне структуре створеног света. *Све оно* што је Адам унутар такве богоустановљене структуре створеног света покренуо својим животињским дејствима, наставило је свој негативно-симболички историјски правац. Отуда закључујемо да тзв. природни закони имају и свој крај, и итекако су подложни катастрофама, јер „закон постојања природе“ није исто што и „закон постојања пале природе“, колико год и за један и за други закон неко користио атрибут „природни“! Због тога остаје пред нама да созерцавамо за овај свет парадоксалну перспективу богослужбено-симболичног начина постојања која се крије иза речи Господа и Спаситеља света Исуса Христа: „или оних осамнаест што на њих паде кула у Силоаму и поби их, мислите ли да су они кривљи били од свих људи што живе у Јерусалиму? *Нису, кажем вам, нећо ако се не покајете, сви ћеће њако изинути*“ (Лк 13, 4–5), али и речи: „*А када се почне ово здивајти, усјравиће се и подијниће љаве своје, јер се њриближава издвљење ваше*“ (Лк 21, 28).

Православна хришћанска вера пред драматичним догађајима о којима говори Господ, а нарочито Јован Богослов у књизи Откривења, не оставља простор ни за какав „богословски дефетизам“. Она је управљена ка сваком догађају историје колико год се он чинио суровим или неправедним, јер Јован у Откривењу говори о последњим данима када ће повика на Бога бити огромна због драматичних догађаја у којима многима неће бити лако живети (види књ. Откр). Јован Богослов говори о многим знакови-ма Господњег Другог Доласка; поменућемо само неке, попут следећих: „И видех кад отвори шести печат, наста земљотрес велики, и сунце поста црно као врећа од кострети, и месец сав поста као крв, и звезде небеске падоше на земљу, као што смоква одбацује заметке своје када је заљуља велики ветар. И небо се измиче као свитак кад се савије, и свака љора, и оштво љокренуше се с месџа својих. И цареви земаљски и великаши и војводе и бојџаши и сваки род и слободњак сакрише се у љећине и сџене

⁵² Исто, стр. 5.

⁵³ Исто, стр. 6.

*јорске*⁵⁴ ... и потом видех четири анђела где стоје на четири угла земље и држе четири ветра земаљска, да не дува ветар на земљу нити на море нити на икакво дрво“ (Откр 6, 12 – 7, 1). Очигледно да се овде ради о драматичним дејствима небеских сила. На другом месту Јован пророкује: „...и наста град и огањ, помешани са крвљу, и то би бачено на земљу, и трећина земље изгоре, и трећина дрвећа изгоре и сва трава зелена изгоре... и као велика гора огњем запаљена би бачена у море; и трећина мора поста крв. И изгибе трећина живих створења у мору и трећина лађа пропаде... И паде с неба звезда велика...(па опет говори:) И видех звезду где паде са неба на земљу и даде јој се кључ од дубине бездана, и отвори дубину бездана и изиђе дим из дубине као дим зажарене пећи помрачи се сунце и ваздух од дима из бездана...” (Откр 8, 7–9, 2).

Не смемо упасти у прелест бивајући искључиви и тврдити да се под антихристом не подразумева нека још увек неоткривена, односно „бдућа“ људска личност, већ, имајући у виду предречено, *уколико је у њихову њуноћа времена историјских њренућака у којима живимо, а не неких у далекој бдућности*, најмање на шта морамо обратити пажњу јесте потреба да се истовремено, кроз један од симболичних нивоа неживог постојања божански указује на *долазак нових симбола* унутар творевине, као што се то збило са *звездом* и *мудрацима* са Истока у време Рођења Богомладенца, или са астрономски неочекиваним помрачењем Сунца и земљотресом у време Господњих страдања на Крсту, или као са знаковима творевине у Старом Завету који су били сједињени са конкретним божанским дејствима унутар творевине. Такав догађај представља нпр. продужење трајања дана у време битке код Гидеона (ИсНав 10, 11–13), и у том историјском догађају нема ничег алегориског — све је симболично!

Када говори о *њужењу* и *уздисању њворевине* апостол Павле помиње наду и говори: „А нада која се види, није нада. Јер кад ко види нешто, како и да се нада? Ако ли се надамо ономе што не видимо, чекамо са стрпљењем“ (Рим 8, 24–25). Да ли се нада о којој говори апостол Павле односи и на догађаје о којима Јован говори у књизи Откривења? Сматрамо довољним позвати се на речи апостола: „...мислим да страдања садашњег времена нису ништа према слави која ће нам се открити“ (Рим 8, 18). Ако

⁵⁴ Ширум САД изграђено је око на стотине подземних градова. Овакви градови потпуно су опремљени за вишегодишњи живот „одабраних“. Холивуд је начинио и мноштво наивних и ненаивних филмова на ову тему. У свести људи подземни градови схватају се као прибежишта у случају атомског рата, али наивност оваквог концепта излази на видело ако се има у виду да за неколико минута, односно кратког времена од лансирања неке нуклеарне ракете до удара, просечан становник једног града не може временски ни лифтом изићи из зграде, а камоли доспети у ближи или удаљени подземни град! Русија, Кина али и друге државе имају хиљаде подземних градова. Бесмисленост официјелних ставова по питању постојања подземних градова наводи нас на закључак да је њихова изградња иницирана потпуно другачијим разлозима, односно очигледно очекиваним догађајима.

су страдања садашњег времена ништавна према очекиваној Нади, како сагледавати сасвим изгледни *знак унућар симбола* дожанске творевине који изгледа као својеврсни *унишћивање*? Како сагледавати Господње речи: „када угледате *инуоду* (јевр. *ужас*, срп. *мрзост*) *ојусћошења* (јевр. *јусћош*, *зайањеност*, *лишеност*, *унишћење*, *застирашеност*, *рушевине*) о којој говори пророк Данило, *иде сћоји на месћу светом*, тада који буду у Јудеји *нека беже у брда*?“ Али због чега Господ говори да се бежи „у брда“? Зар не може просто да се „бежи далеко“? Да ли се ради о неком страховито изненадном догађају? С друге стране, када би у питању било нешто попут атомског удара, тешко да би и брда помогла!? Али Господ наставља: „...и *одмах ће по невољи њих дана сунце помрачити и месец своју светлост изгубити, и звезде с неба пасти и силе небеске покренути се. И тада ће се показати знак Сина Човечијеј на небу...*“ (Мт 24, 15–17; 29–30). Код јеванђелисте Луке пак, налазимо речи: „...и биће знаци на сунцу и месецу и звездама; и на земљи мука и невоља народима у ужасу од хуке морске и *шаласа*“. Али одакле долазе и какви су то таласи? Зар људи који живе покрај мора и језера нису навикли на хуку и буку таласа? Одакле такав „ужас од хуке морске и таласа“?! Господ надаље говори: „*Умираће људи од страху и очекивања долазећих (сћвари) у васељену, јер ће се силе небеске покренути*“. Како је ово могуће схватити?! Одакле људи знају, и шта је то што би *видели* да долази на свет те да умиру од страха, као и то да „нешто“ долази на свет? А ако долази, *одакле долази*?! Лука надаље сведочи Господње речи: „И тада ће угледати Сина Човечијег где долази на облаку са силом и славом великом. А када се *почне ово здивање* (јер очигледно ће свима бити видљив *почетак* овог страховитог здивања) *усправиће се и поидићиће главе своје, јер се приближава избављење ваше*“ (Лк 21, 25–28). Али, Јеванђелист Лука одмах затим наставља речима: „И каза им причу: гледајте на смокву и на сва дрвећа; када видите да већ потеряју пупољке, сами знате да је већ близу лето. Тако и ви када видите да се ово здива, знајте да је близу Царство Божије... Али пазите на себе... да дан онај не наиђе на вас изненада. *Као замка (ὡς παγίς) доћи ће (ἐπισελεύσεται — унићи ће) на све који обдишавају на лицу васцеле земље*“ (Лк 21, 29–35). Одакле „замка“? Одакле „замка“ за све људе у једном историјском тренутку? Да ли Господ поставља људима замке?! Зар није Господ Исус Христос Спаситељ света?! Да ли можда „замку“ коју помиње апостол Лука треба тумачити из перспективе владара овога света? Не постављају ли „власници“ овога света историјске „замке“ и разноврсне „димне завесе“ народима, како би скретали пажњу човека са његовог основног проблема, проблема смрти и жеље за вечним животом, на фантазмичне производе људске охолости или разбидриге?!

Закључак

Човек демонстрира највећу пријемчивост управо за чулне начине постојања, али је често недовољно свестан да чак и у њима самима Господ пројављује праведна есхатолошка значења постојања бића, односно значења речи „и виде Бог све да је добро“ (Пост. 1, 31). Богоустановљена богослужбено-символична визија творевине отвара гносеолошку перспективу богочовечанских односа и унутар иконичних одраза божанског сагледавања творевине. То значи да лична, односно христолошка заједница Бога и света омогућује евхаристијско сагледавање творевине из перспективе долазећих стварности, колико год оне биле драматичне. Свеколика откривења Божија Господ пројављује унутар вишедимензионалних равни *саборној*, тако да појединачни симболи творевине имају свој покрет, односно својеврстан *Вход* ка свом Узроку, ка Архисимволу, односно ка свеопштим, најјединственијим димензијама божанског откривења. Ако нема Входа појединачних симбола ка Архисимволу, а што је Господ установио да буде у власти човекове воље, тада свака појединачност остаје у себи и доводи до погрешних критеријума познања света, као и до погрешног начина постојања, како појединаца тако и погрешних начина постојања читавих народа. Како другачије на овом нивоу дејства Духа сагледавати речи Господа Исуса Христа: „не дој се мало стадо, јер би воља оца вашег да наследите царство“ (Лк 12, 32)?

Једно је немоћ пред проблемом *исправној разумевања творевине*⁵⁵, а друго је обесмишљавање симболичних тајноводстава које води широким путем у васељенску невољу „каква није била од постања света, нити ће је бити“ (Мт 24, 21). Алармантни захтеви за симболичном гносеологијом у времену у коме живимо не остављају простор за лицемерно изузимање себе од свеопште одговорности за историјски тренутак у коме смо; најпре смо одговорни за *сојсйвене їрехе и незнања народа*, тако да се, у времену у коме се *їодразумева да умето їреїознаваїи символичне знаке божанских їознања светиа*, не смемо позивати „на сопствена незнања“, јер живимо у времену када се мора знати, или познати, или препознати. Господ нас дакле упућује не само на оне симболе које јасно идентификујемо са заједницом, већ и на све природне симболе, јер су они од Њега, и јер су и они Његови васељенски знаци и весници доласка Вечне заједнице (као што је Његов симболични пример са зрном пшенице које *док не умре, једно осїане, а ако умре, род мноїи доноси* — Јн 12, 24, итд.), знаци упућени свим људима, макар они били знаци природе око нас, или космички, односно астролошки знаци, које сви могу да виде, сагледају, и *да немају више изїовора за незнање чийања симбола васељене*.

⁵⁵ Григорије Богослов наводи: „οὐδὲ ἡ τῆς κτίσεως ἀκριβὴς κατανόησις“. Види, Γρηγόριος Θεολόγος, *Λόγος ΚΗ'*, PG 36, 32B.

Због тога у овом историјском тренутку ваља имати, или пак стицати увиде у различите нивое симболизма природе, јер се свуда око нас, испод, изнад нас, али и у нама, пројављују дожански симболи који указују на остварење многих речи Божијих, многих обећања Господа и Спаситеља нашег Исуса Христа. Данас много више него до сада, драматични догађаји упућују на будућа дожанска разрешења историје. У том смислу, катастрофални догађаји, осим историјских тегоба, носе и унутрашња разрешења историјских токова. Другим речима, драматични догађаји природе имају свој унутрашњи, преображавајући Циљ који не може постојати мимо словесног дожанског циља постојања. Ако „пролази обличје овога света“ (1Кор 7, 31), зар не требамо управо у том процесу, односно у *проласку обличја* овога света да сагледавамо *ново одбројавање времена у коме догађаји врло брзо сусишжу једни друге*?

У том смислу, питања која за сада остављамо отвореним, гласе: 1. Због чега Земља све чешће подрхтава? 2. Због чега су вулкани и земљотреси из године у годину све агресивнији? 3. Због чега се Земља све више загрева унутар сопственог језгра? 4. Због чега животиње и рибе умиру у милионима? 5. Због чега стотине хиљада птица *падају* са неба? 6. Због чега тако драматичне и страховите слике временских прилика у читавом свету? Да ли постоји могућност да останемо без симбола творевине? Да ли је и нама тада блиско нестајање? Да ли симболи творевине по циљу свога постојања учествују у очувању социјалних могућности човека?⁵⁶

Свеобухватно питање које нам се из свега предреченог намеће гласи: будући да сви историјски догађаји најпре пројављују симболичну структуру и симболичну перспективу постојања и сагледавања света и догађаја у њему, како се поставити према драматичним симболима времена и творевине који долазе, да бисмо јасно сагледавали смисао речи Господа Исуса Христа: „А када се почне ово здивати, усправите се и подигните главе своје, јер се приближава издављење ваше“ (Лк 21, 25–28)?!

⁵⁶ Наравно да постоји и много питања која се тичу и јерархијски другачијих нивоа творевине, али искреном истраживачу и ова наведена су више него довољна за преиспитивање знања о симболичним покретима творевине.

Литература

- Chang, H.L. (2005). Disaster Semiotics: An Alternative 'Global Semiotics'?. преузето 15. 10. 2016. са: <http://homepage.ntu.edu.tw/~changhl/changhl/Disaster%20Semiotics.pdf>.
- Daly, R.A. (1926). *Our Mobile Earth*.
- Dawson, G.M. (1894). Notes on the Occurrence of Mammoth-remains in the Yukon District of Canada and in Alaska. *Journal of the Geological Society for February*, I, 1–9.
- Eco, U. (1984). *Semiotics and the Philosophy of Language*. London.
- Heer, O. (1868). *Flora Arctica Fossilis: Die fossile Flora der Polarlander*. Zurich.
- Мерге, В. (2010). *Анасѝа*. Београд.
- Петровић, П. (2013). Богослужбене претпоставке Дионисијеве христологије. *Садорносѝ*, 7, 43–57.
- Prestwich, J. (1892). The Raised Beaches and 'Head' or Rubble-drift of the South of England. *Quarterly Journal of the Geological Society*, XLVIII, 263–343.
- Prestwich, J. (1895). *On Certain Phenomena Belonging to the Close of the Last Geological Period and on Their Bearing upon the Tradition of the Flood*. London.
- Rainey, F. (1940). Archaeological Investigation in Central Alaska. *American Antiquity*, 5(4), 299–308.
- Shackleton, E. H. (1909). *The Heart of the Antarctic*. Philadelphia.
- Velikovsky, I. (1955). *Earth in Upheaval*. New York.
- Whitley, D.G. (1910). The Ivory Islands in the Arctic Ocean. *Journal of the Philosophical Society of Great Britain*, XII.

Predrag Petrović

University of Belgrade, Faculty of Orthodox Theology, Belgrade

Symbolic Aspects of the Gnoseology of the Cosmological Events

Unifying the effect of divine providence is manifested in the individual symbolic aspects of the structure of existence set by God. No created existence is a goal to itself. No event is within the dynamics of the created existence is meaningless, nor is it self-sufficient. Community with God is the only true objective of historical events within the universal divine history of salvation. Creation more often than not announces dramatic events, which is why the issue of understanding the effects of divine providence creation remains open in such events. Researchers of dramatic historical events have listed a multitude of indicators by setting a requirement to define the causes of such events. Biblical texts provide proof of unusual movements of creation, as well as of the final origin of the dramatic historical events. The Lord does not interrupt the effects of the history of his salvation even in the case of dramatic historical circumstances. Instead, by announcing those very events through which the Church has to go within the world after the fall, our Lord leads the chosen ones towards the promised resurrection of the dead and the life of the age to come.

Key words: God, creation, the dimensions of existence, humans, animals, dramatic events, Divine Revelation, symbolism, gnoseology, cosmology.

Датум пријема чланка: 24. 10. 2016.

Датум прихватања чланка за објављивање: 1. 12. 2016.

